

Sygn. akt I ACz 1627/13

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie, Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jan Kremer

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2013 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego (...)

spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko J. R.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 4 lipca 2013 roku, sygn. akt I C 1444/11

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że „zwolnić pozwaną od opłaty sądowej od apelacji”, a w pozostałym zakresie zażalenie oddalić.

Sygn. akt I ACz 1627/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Krakowie w punkcie I zwolnił pozwaną J. R. od opłaty sądowej od apelacji powyżej kwoty 300 zł, w punkcie II oddalił w pozostałym zakresie wnioski pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu punktu II postanowienia Sąd Okręgowy, odwołując się do danych zawartych w oświadczeniu majątkowym, wskazał, że pozwana pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z rodzicami, babcią i dwójką małoletnich dzieci. Jest współwłaścicielką w 1/2 nieruchomości budynkowej położonej w B.. Dochody gospodarstwa domowego pozwanej obejmują dodatek opiekuńczy, uzyskiwany przez pozwaną w związku z opieką nad babcią w wysokości 520 zł, alimenty w kwocie 500 zł, emerytura babci w kwocie ok. 1.900 zł oraz zasiłek dla bezrobotnych ojca w kwocie ok. 950 zł. Natomiast w skład kosztów utrzymania wchodzi: koszt utrzymania mieszkania w wysokości 700 zł., koszt leków dla babci w kwocie 140 zł., środki czystości w kwocie 90 zł. oraz stałe opłaty związane z nieruchomością w kwocie 550 zł. W tak ustalonym stanie faktycznym oraz mając na uwadze możliwość finansowego przygotowania się pozwanej do procesu na wypadek wydania niekorzystnego dla pozwanej rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy uznał, że uiszczenie przez pozwaną opłaty od apelacji w wysokości 300 zł, nie będzie stanowiło dla pozwanej nadmiernego obciążenia i nie zagrozi egzystencji jej i rodziny. Podstawę rozstrzygnięcia w punkcie II stanowił art. 101 ust. 1 i 2 oraz art. 102 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Zażalenie na wydane postanowienie wniosła pozwana, zaskarżając je w części oddalającej jej wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła:

1. naruszenie art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że podmiot domagający się zwolnienia od kosztów zmuszony jest wykazać, iż nie posiada środków na uiszczenie opłaty, jak również, że nie miał możliwości ich zgromadzenia.
2. naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów oraz wyciągnięcie z zebranego materiału dowodowego wadliwych wniosków, co w konsekwencji doprowadziło do ustalenia, że uiszczenie przez pozwaną opłaty od apelacji w kwocie 300 zł nie będzie stanowiło dla niej nadmiernego obciążenia bez uszczerbku dla egzystencji jej i rodziny.

Na tych podstawach wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu pozwana podniosła, że nawet uiszczenie kwoty 300 zł przekracza jej możliwości finansowe. Wskazała, że ze względu na niskie dochody nie jest w stanie poczynić oszczędności we własnych wydatkach z przeznaczeniem na opłatę od apelacji w tej wysokości. Zdaniem pozwanej oddalenie jej wniosku mogłoby zamknąć jej drogę do ochrony słusznych praw poprzez uzyskania rozstrzygnięcia Sądu. Do zażalenia przedłożyła wyciąg z rachunku bankowego z miesiąca czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie, choć nie wszystkie zawarte w nim zarzuty okazały się trafne.

Jak wynika z art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., Nr 167, poz. 1398 ze zm.), zwolnienie od kosztów sądowych osoby fizycznej uzależnione jest od ustalenia przez Sąd, w oparciu o okoliczności dotyczące stanu rodzinnego, majątkowego, dochodów i źródeł utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie, iż osoba wnioskująca nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku dla utrzymania siebie i swojej rodziny. Powyższy stan winien wynikać z rzetelnego i wiarygodnego oświadczenia majątkowego zawierającego dane dotyczące wysokości uzyskiwanego dochodu, posiadanego majątku oraz stanu rodzinnego. Przede wszystkim z treści cyt. art. 102 ustawy wynika, iż o zasadności wniosku w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych nie decyduje wyłącznie wysokość uzyskiwanych, bieżących dochodów, lecz całokształt sytuacji majątkowej osoby ubiegającej się o zwolnienie, w tym dochody członków wspólnego gospodarstwa domowego.

Zwolnienie od kosztów jest uprawnieniem wyjątkowym. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla osób najuboższych, które bez drastycznego ograniczenia bieżących kosztów związanych z ich egzystencją nie są w stanie ponieść kosztów sądowych. Ubiegający się o taką pomoc winien w każdym przypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84). Dla wydatków związanych z prowadzeniem procesu strona powinna znaleźć pokrycie w swych dochodach przez odpowiednie ograniczenie innych wydatków nie będących niezbędnymi do utrzymania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80).

Wbrew ocenie prawnej sformułowanej przez Sąd Okręgowy na tle ustalonego stanu faktycznego należy uznać, że przy aktualnych dochodach członków gospodarstwa domowego pozwanej i skali wydatków jej rodziny, pozwana nie może podjąć obowiązku fiskalnemu pokrycia kosztów sądowych w jakiegokolwiek części.

Pozwana złożyła wymagane oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, które nie budzi wątpliwości co do wiarygodności zawartych w nim danych. Ze złożonego oświadczenia wynika, że pozwana

proceedzi wspólnie gospodarstwo domowe ze z dwójką dzieci ze swoimi rodzicami oraz z babcią. Sześciuosobowa rodzina R. utrzymuje się z emerytury babci w kwocie 1.905,69 zł, zasiłku pielęgnacyjnego z MOPS w wysokości 520 zł z tytułu opieki pozwanej nad babcią, zasiłku dla bezrobotnych otrzymywanego przez ojca pozwanej w wysokości ok. 748 zł oraz dobrowolnych alimentów na dzieci pozwanej w wysokości 500 zł miesięcznie, łącznie 3.673,69 zł. Natomiast koszty bieżącego utrzymania, bez kosztów wyżywienia, obejmują koszty utrzymania mieszkania w kwocie 700 zł, koszty leków dla babci w kwocie 140 zł, koszty zakupu środków czystości w kwocie 90 zł oraz pozostałe opłaty związane z zamieszkiwaną nieruchomością w kwocie 550 zł. Koszt bieżącego utrzymania pozwanej i jej rodziny podany przez nią w oświadczeniu majątkowym zamyka się w kwocie 1.480 zł tj. ok. 246 zł w przeliczeniu na każdego członka gospodarstwa domowego pozwanej. Co prawda pozwana wprawdzie powinna liczyć się z tym, iż postępowanie sądowe jest odpłatne, a zatem co do zasady powinna dokonać w swoich wydatkach niezbędnych oszczędności, jednak należy zwrócić uwagę, że relacja wysokości kosztów sądowych, jakie zobowiązana jest ponieść pozwana, do jej możliwości finansowych, oceniana powinna być według jednomiesięcznego dochodu w przeliczeniu na każdego członka tej rodziny. W ocenie Sadu Apelacyjnego, uzyskując dochód w wysokości ok. 612 zł miesięcznie na osobę, gospodarstwo domowe pozwanej nie posiada środków na ponoszenie kosztów sądowych w orzeczonej przez Sąd I instancji wymiarze, bez wyraźnego uszczerbku utrzymania koniecznego zarówno pozwanej jak i członków jej rodziny. Dodatkowo mieć należy na uwadze fakt, że podane przez pozwaną koszty utrzymania oszacowane na 1.480 zł nie uwzględniają kosztów wyżywienia i ubrania, a jedynie koszty mediów, utrzymania budynku i zakupu lekarstw. Jednak kierując się doświadczeniem życiowym, należy stwierdzić, że koszty takie są przez pozwaną ponoszone, zwłaszcza, że otrzymuje alimenty na dzieci. Różnica kwoty stanowiącej dochód na jednego członka rodziny i kwoty stanowiącej wskazane wydatki, kwota przypadająca na jednego członka rodziny pozwanej wynosi 366 zł. Należy zatem uznać, zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego że jest to kwota, która po odliczeniu pozostałych podanych przez pozwaną wydatków w postaci kosztów utrzymania mieszkania, kosztów zakupu leków dla babci kosztów zakupu środków czystości oraz pozostałych opłat związanych z mieszkaniem stanowi miesięczny maksymalny budżet przypadający na jednego członka rodziny pozwanej na wyżywienie i ubrania.

W tym stanie nie sposób uznać, że uiszczenie jednorazowo kwoty 300 zł nie spowoduje trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych pozwanej i członków jej rodziny. Poziom dochodów w przeliczeniu na każdego z sześciu członków rodziny pozwanej jest na tyle niski, iż starczą one jedynie na skromne utrzymanie, co przy uznaniu, że wskazane wydatki mieszczą się w ramach pojęcia wydatków niezbędnych powoduje niemożność poczynienia przez pozwaną oszczędności dla zaspokojenia obowiązku fiskalnego związanego z wniesieniem apelacji.

Powyższe przemawia za zwolnieniem pozwanej od kosztów postępowania apelacyjnego od opłaty od apelacji. Są to jedyne koszty sądowe, który strona pozwana jest zobowiązana uiścić na tym etapie postępowania apelacyjnego. Warunkiem zaś zwolnienia od kosztów sądowych jest wykazanie, z jednej strony, że na stronie cięży obowiązek ich uiszczenia, a z drugiej, że nie ma dostatecznych środków na ich pokrycie.

Końcowo należy stwierdzić, że chybiony okazał się zawarty w zażaleniu zarzut naruszenia art. 103 u.k.s.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, gdyż z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika jedynie, że Sąd I instancji podstawą zaskarżonego rozstrzygnięcia stanowiły przepisy 101 ust. 1 i 2 i 102 ust. 1 i 2 u.k.s.c. Dla porządku wskazać należy, że wspomniany przez skarżącą przepis art. 103 u.k.s.c. znajduje zastosowanie wyłącznie w przypadku zwolnienia od kosztów sądowych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi którym ustawa przyznaje zdolność sądową, natomiast przesłanki zwolnienia osoby fizycznej od kosztów sądowych w całości lub w części uregulowane są w art. 101 i 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. postanowił jak w sentencji.